

SON DÖNEM TÜRK DİŐ POLİTİKASINDAKİ TEMEL YANLIŐLAR

PROF.DR. CEMALETTİN TAŐKIRAN*

DiŐ politikada asıl amaç, devletin varlığını ve ülkenin çıkarlarını korumak ve kollamaktır. Türkiye, son yıllarda bu iki temel amaçtan yoksun bir diŐ politika izlemektedir. Bu politikanın en temel tezahürü de izlenen Avrupa Birliği (AB) politikasıdır. Türkiye diŐ politikasında, baştan beri Avrupa Birliğine girmek için her Şeyi yapmaya hazır bir tutum içerisinde olmuŐtur. Bu tutum o kadar büyük boyutlara ulaŐmıŐtur ki çok önemli konularda sağlıklı değerlendirmeler yapmadan ve hep “ bir adım önde olmak” gibi her zaman geçerli olmayan yaklaŐımlar sergilenerek ülkemizin ve milletimizin çıkarları göz ardı edilmiŐtir.

Ülkemizin ve milletimizin çıkarlarının korunamamasına bir örnek, Türkiye'nin AB Gümrük Birliğine üye olması sırasında yaŐanmıŐtur. BilindiĐi gibi Türkiye 1995 yılında AB Gümrük Birliğine üye oldu. O günleri hatırlayanlar, dönemin yönetiminin Gümrük Birliğine girişimizi büyük bir siyasi ve ekonomik zafer gibi yansıttığını, sanki AB'ye tam üye olmuŐuz gibi bir hava yarattıldığını çok iyi bilirler. Oysa Gümrük Birliği üyeliğimiz, bazı mal kalemlerinde rekabetten dolayı ürün kalitemizin arttırılmasından öte bir ekonomik kazanç sağlamamıŐtır. Bazı ekonomistler, ülkemizde bugün var olan cari işlemler açığının asıl müsebbibi olarak Gümrük Birliği üyeliğimizi göstermektedirler. Ankara Ticaret Odasının açıklamalarına göre Gümrük Birliği

* Gazi Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi.

üyeliği yüzünden Türkiye komşularına bile mal satamaz duruma düşürülmüştür. Mesela Suriye yılda 50-60 milyar dolarlık ithalat yapmaktadır. İran da dışarıdan her yıl 40-50 milyar dolarlık mal alıyor. Rusya'nın ithalatı ise yıllık 200-250 milyar dolar civarındadır. Bu ülkeler bizim komşularımız. Türkiye bu komşularına mal satıp onlarla ticaret yapamıyor. Çünkü Gümrük Birliği mevzuatı izin vermiyor. Böyle olunca da Gümrük Birliği, ülkemizin ekonomisi açısından aleyhimize bir durum ortaya çıkarıyor.

Aslında 1995'te ekonomik durumumuz açısından henüz Gümrük Birliğine girecek durumda değildik. Mevcut ekonomimizle girsek AB'nin pazarı olma durumu ile karşı karşıya kalabilirdik. Üstelik AB üyesi olmadan Gümrük Birliğine üye olan tek ülke de Türkiye idi. Bizim "her denileni her istenileni yapmaya" hazır tutumumuz bizi bu üyeliği kabule götürdü. Gerekli olan muhasebe, yani anılan üyeliğin getireceği ve götüreceği şeylerin hesabı pek yapılmadı.

Bizim dışımızdaki ülkeler bu hesaplarını çok iyi yaptılar. Kendi ekonomilerini sağlıklı ve sağlam bir duruma getirmeden AB'nin tam üyesi oldukları hâlde, Gümrük Birliğine girmediler. Beklediler ve yıllar sonra girdiler. Mesela Yunanistan, AB'ye 1981 yılında üye oldu; Gümrük Birliğine hemen girmedi, 1986 yılında girdi. İspanya ve Portekiz AB'ye 1986 yılında üye oldular. Ama hemen Gümrük Birliğine dâhil olmadılar. Gümrük Birliğine girmek için 7 yıl beklediler, daha sonra girdiler. Ama Türkiye, daha AB'ye üye olmadan Gümrük Birliğine girdi ve AB'nin âdeta pazarı oldu.

Ülkemizin çıkarlarının göz ardı edildiği bir başka örnek, AB'nin baskılarıyla AB'ye "Uyum Yasaları"nın çıkarılmasıdır. Bu yasalardan bazıları da "teslimiyetçi" zihniyetin izlerini taşımakta, en azından bu yasalar üzerinde çok fazla inceleme yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bir örnek vererek konuya biraz daha açıklık getirilebilir. AB üyesi ülkelerin vatandaşları diğer üye ülkelerde emlak ve arazi satın alabiliyorlar. Türkiye'de ise yabancılara arazi ve emlak satışı yasaktı. AB Uyum Yasası çerçevesinde Türkiye'de de yabancılara emlak ve arazi satın alması serbest bırakıldı. Bu karar da çok incelenmeden ve aceleyle alınmış bir karardı. Nitekim, daha yasa çıkar çıkmaz Türkiye'den arazi ve emlak alımları başladı. Hem üye ülkeler hem de üye olmayan ülkelerin vatandaşları tarafından Türkiye'den emlak alımı hızlandı. Türkiye bunu önleyemez miydi? Elbette önleyebilirdi. Üstelik Türkiye AB'ye daha üye bile değil. Emlak satışlarını durdurabilir ya da en azından ertele-yebilirdi. Ayrıca AB'ye üye olan ülkelerin bile bazıları emlak ve arazi satışını sakıncalı ve tehlikeli bularak bu durumu belli sürelerle yasakladılar. Mesela AB'ye son üye olan ülkelerden Polonya 1 Mayıs 2004'ten itibaren 12 yıl süre ile tarım ve orman arazilerini yabancılara satmama kararı aldı. Yeni üyeler-

den Macaristan, Çek Cumhuriyeti ve Slovakya da 7 yıl süreyle yabancılara toprak satışını yasakladı. Üye olan ülkeler bile bu tür yasaklarla bazı önlemler almaya çalışırken daha üye bile olmayan, üyeliği garanti bile edilmeyen Türkiye'nin yabancılara toprak satışında bu kadar "acele" etmesi anlaşılır bir tutum değildir. AB üyesi insanları birbirine kaynaştırmak gibi çok idealist bazı fikirler ileri sürülebilir. Ama Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün yaptığı açıklamalar gösteriyor ki yabancılar daha çok stratejik ve kendi ulusal çıkarları doğrultusunda toprak alımını tercih ediyorlar. Türkiye'den alınan topraklar ve alanlara bir göz atınca durum açıkça anlaşılıyor. Suriyeliler Hatay'dan; Yunanlılar, İzmir'den, İstanbul'dan, Bursa'dan Edirne'den; İngilizler Muğla'dan; Almanlar İstanbul'dan, İzmir'den, Antalya'dan; Fransızlar Nevşehir'den toprak satın almışlar. "Alınan arazi azmış, yüzdesi çok küçükmüş, % 1'i bile bulmuyormuş" gibi olayı önemsiz göstermeye yönelik açıklamaların ciddiye alınacak tarafı olmadığını belirtmek gerekir. Vatan toprağı söz konusu olunca bir karışın, bir santimetrekarenin bile hesabını yapmak gerektiğini herkesten çok ülkeyi yönetenler bilmelidir.

Vatan toprağı söz konusu olunca bir karışın, bir santimetrekarenin bile hesabını yapmak gerektiğini herkesten çok ülkeyi yönetenler bilmelidir.

Dış politikadaki yanlış uygulamalara bir örnek de Kıbrıs konusunda yaşananlardır. "Bir adım önde olmak" gibi bir düşünce ile hareket eden yönetim bu konuda da büyük bir yanlışın içindedir. 50 yıllık bir mücadele sürecinde şehitlerimizin ve gazilerimizin kanları ile oluşturduğumuz ve bugün adadaki Türklerin ve Türkiye'nin stratejik açıdan güvencesi olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC), uygulanan yanlış politika ile yok edilme, ortadan kaldırılma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Kıbrıs meselesi, AB üyelik şartı olarak Kopenhag Kriterlerinde yer almıyordu. Fakat mevcut siyasi irade Kıbrıs meselesinin çözümü konusunda aceleci ve ısrarcı davrandı. AB bu aceleci ve acemice tavrı hemen yakaladı ve çok iyi kullandı. Hâlâ kullanmaya devam ediyor. Üstelik yönetim AB istekleri çerçevesinde bir çözümde (?) ısrarını devam ettirince hem ülkemizde hem de Kıbrıslı Türkler arasında çözüm konusunda görüş ayrılığı ortaya çıkarıldı ve buna bağlı çatışmalar yaşandı. Kıbrıs meselesinde 50 yıldır tek bir yumruk gibi hareket eden ve Kıbrıs meselesini her zaman bir "millî dava" olarak gören halk birbiriyle kavga eder hâle getirildi. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan'a atfedilen ve sonradan Rumların ve Yunanistan'ın bilgisi dâhilinde

İngilizler tarafından hazırlandığı anlaşılan Annan Planının çözüm olarak kabul ettirilmesi için hem ABD hem de AB'nin harcadığı büyük paralarla Türkiye'de ve Kıbrıslı Türkler arasında yoğun propaganda faaliyetlerine girişildi. Bu faaliyetlere Türkiye'deki siyasi irade de açıklamaları ile destek verdi. Sonuçta Kıbrıs'ta yapılan referandumda Türklerin kabul ettiği Planı Güney Kıbrıs Rum kesimi reddetti. Oysa bu Planı asıl reddetmesi gereken ve bunun kabul edilmesi hâlinde eşit egemenliğinden mahrum kalacak olan KKTC vatan-daşı Türklerdi. Ama onlar uygulanan yanlış politika sonucu Annan Planını kabul ettiler. Böylece de 50 yıllık Kıbrıs meselesi ilk defa millî bir dava olmaktan çıkarıldı ve Batılıların istekleri doğrultusunda yönlendirildi. Türkiye'deki siyasi iradenin ve Kıbrıslı Türklerin bu konudaki teslimiyetçi tutumu AB'yi daha da cesaretlendirdi ve bundan sonraki değerlendirmelerde Kıbrıs meselesi Türkiye'nin önüne hep üyelik için âdeta bir şart olarak getirildi.

Dış politikada uygulanmaya çalışılan "komşularla sıfır sorun" politikası, sorunları çözmeye yetmediği gibi, aramızda sorun olmayan Azerbaycan gibi dost ve kardeş ülkelerle bile önemli sorunlar ortaya çıkardı. "Komşularla sıfır sorun" gibi bir yaklaşımla dış politika yönlendirilemez. Aslında Cumhuriyetin kuruluşundan beri Türk dış politikasının temel bir özelliği de "Yurtta barış, cihanda barış" tır. Ama bu ilke bugünkü gibi bir "teslimiyet" ilkesi değil, bir "iyi niyet" ilkesidir. Bu iyi niyeti görüp ona göre davranılması hâlinde elbette barış olacaktır. Ama iyi niyeti bir yana bırakarak hep dayatmacı ve kendi görüşlerinde ısrarcı bir tutum sergileyenlere de "teslim olmanın" bir anlamı yoktur. Her ne kadar bu "teslimiyeti" başka güçler istese de kararlı ve millî bir duruş bu istekleri boşa çıkarabilir. "Kraldan çok kralcı" olmanın faydası yoktur, zararı vardır. En hafif zararı da sizi muhataplarınızın ciddiye almaması ve kendi görüşlerinde ısrarlı davranması olur.

Dış politikada başarı olarak gösterilen, 10 yıl önce savaşın eşiğinde bulunan Suriye ile sınırların açılması, ilişkilerin normalleştirilmesi elbette olumlu bir gelişmedir. Ancak bu gelişmenin en temel sebebi Suriye'nin bölücü başını sınır dışı etmek ve Türkiye'ye yönelik eski iddialarından vazgeçmek zorunda kalmasıdır. Daha sonra yaşananlar ise yapılması gereken normal davranışlar ve atılması gereken adımlardır. Hiçbir propaganda bu gerçeği değiştirmez.

Irak ile üst seviyede stratejik iş birliği kurulması ise sonucu belli olmayan ve ABD'nin çabaları sonucu oluşturulan bir girişimdir. Aslında yapılmak istenen Irak'ın kuzeyinde oluşan yapılanma içindeki yönetimle yakınlaşmayı meşrulaştırma ve Basra ve Musul'da başkonsolosluklar açılmasını Türk halkına kabul ettirme çabasıdır. Türkiye bu yaklaşımlarla büyük yanlışlıklar ya-

parak millî politika olarak belirlediği ve çizdiği “kırmızı çizgilerini” silmekte ve kendi eliyle bölücülüğe âdeta yardım etmektedir.

Dış politikada son dönemlerde atılan yanlış adımların biri de Ermenistan’la ilişki kurmak ve Ermenistan’la Türkiye arasındaki Alican sınır kapısını açmak için yürütülen politikadır. Siyasi irade 1993 yılından beri izlenen doğru ve onurlu politikayı dış dayatmaların etkisiyle terk etmiş ve sanki Ermenistan’la ilişkilerin geliştirilmemesinden ve sınır kapısının açılmamasından daha çok Türkiye zarar görüyormuş gibi aceleci ve ne pahasına olursa olsun ilişki kurmak gibi bir “teslimiyetçi” tutum içerisine girmiştir. Siyasi ve ekonomik olarak mevcut durumdan en çok zarar gören Ermenistan, Türkiye ve Türklerle ilgili asılsız iddialarında ısrarcı davranır ve o iddialarını asla tartışmayacağını en yetkili ağızlarından ifade ederken siyasi irade bunları görmezden ve duymazdan gelmekte ve sınır kapısını açıp ilişkileri başlatacak protokolleri imzalamakta ve bunları Türkiye Büyük Millet Meclisinden (TBMM) onaylatarak geçirme çalışmaları yapmaktadır.

Protokolleri imzalama dayatılmasının ve Ermenistan’ın Türkiye’ye yönelik sözde soykırım iddiaları ile Kars Antlaşmasını tanımayarak toprak taleplerinin olduğunu ima etmesinin Türk kamuoyunda yarattığı tepkiden çekinen siyasi irade, “içeride başka, dışarıda başka” açıklamalar yaparak kamuoyunu yanıltmaktadır. Sınır kapısının kardeş Azerbaycan’ın Ermeni işgali altındaki Karabağ ve diğer bölgelerini boşaltmadan açılmayacağını Türkiye ve Azerbaycan’da defalarca vurgulayan yönetim, maalesef tam tersini uygulamaktadır. Dış dayatma ve baskılar sonucu uygulandığını düşündüğümüz bu politikanın Türkiye ile Azerbaycan’ın arasını açmaktan, ülkenin millî çıkarlarına ters düşmekten ve devletin itibarına zarar vermekten başka bir sonucu olmadığı görülmektedir.

Avrupa Birliğine girmek için her şeyi yapmaya hazır bir görüntü, “teslimiyetçi” bir tutum, sağlıklı değerlendirmeler yapmadan ve “bir adım önde olmak”, “kazan kazan”, “komşularla sıfır sorun”, “aktif politika” gibi teo-rik olarak kulağa hoş gelen ama “reel politik” denilen uluslararası politikanın uygulamaları ile bağdaşmayan, daha çok AB ve Atlantik ötesine endeksli ve bazı konularda “Kraldan çok kralcı olmak.” şeklinde özetlenebilecek politikalar izlemek son dönem Türk dış politikasında gördüğümüz temel yanlışlardan bazılarıdır.

Çok seyahat etmek sorunları çözmek anlamına gelmemektedir. Nitekim 8 yıl gibi uzun bir süre parlamento çoğunluğu da arkasında olan siyasi irade bugüne kadar Türkiye’nin temel sorunlarından hiçbirini çözebilmiş değildir: AB’ye tam üye olabilmemiş midir? Hayır. Kıbrıs sorununu çözebilmiş midir? Hayır. Ermeni meselesinde lehimize sonuçlar alabilmemiş midir? Hayır. Kıta sa-

hanlığı, kara suları, hava sahası, adaların silahsızlandırılması gibi Ege Denizi'nde Yunanistan ile aramızdaki sorunları çözebilmiş midir? Hayır. PKK terörünü durdurabilmiş midir? Hayır. Irak'ın kuzeyinde oluşturulan ülke bütünlüğümüzü orta ve uzun vadede tehdit eden etnik yapılanmayı önleyebilmiş midir? Hayır. Azerbaycan ile ilişkilerimiz geliştirilmiş midir? Hayır. Diğer Orta Asya Türk devletleriyle ilişkiler geliştirilmiş midir? Hayır.

Olumlu olarak Arap ülkelerinin Türkiye'ye bakışındaki değişim anılabilir. Bunun da "Kraldan çok kralcı olmak." şeklinde açıklanabilecek, Şark insanının hoşuna giden sert ve gergin bir politikanın sonucu olduğunu belirtmek gerekir. Bu tutum Filistin meselesinin çözümüne de katkı sağlamaz. Ayrıca Irak Türkleriyle hiç ilgilenilmemesi, onların kendi hâllerine bırakılması ve Irak'ın kuzeyindeki oluşumun insafına terk edilmesindeki tezat da halkımızın gözünden kaçmamaktadır.

Yukarıda kısaca bazı örneklerini verdiğimiz bu politikalarla millî çıkarlarımızı korumak ve ülke sorunlarını lehimize halletmek mümkün değildir. ■